

Sobre el món i les nacions, 1

Observant amb una mica d'atenció el pas d'aquesta primera dotzena d'anys 2000 que acaba de concloure, hom pot constatar sense dificultats que l'entrada en el nou segle i nou mil·lenni (ho vaig anotar

ací mateix fa alguns anys, i ho repetiré ara més extensament) ens ha sorprès en un món sense models o projectes col·lectius assumits per grans sectors de la humanitat com a interpretacions del present i visions del futur, sense una visió de la substància de les civilitzacions (per exemple, la nostra), de les classes socials, de les formes de vida: quina és ara la forma del món i del futur, quins són els projectes amb vocació universal, si és que n'hi ha cap? Les societats, la gent, les masses infinites de persones d'extrem a extrem d'aquest planeta, viuen enmig d'una confusió quotidiana de milions i milions de missatges, de milers de notícies-impacte, de conceptes generals associats a cada fet puntual, de models dispersos i sovint contradictoris. El curs present de la història, per tant, en la ment i en la visió dels ciutadans passius o actius, ¿està definit pel terrorisme organitzat a gran escala, per la crisi financera i social de molts països d'Europa, per l'ascens del poder de la Xina, pels xocs entre pobles-religions-estats, per això que en diem la globalització, per les catàstrofes naturals o econòmiques, pels terribles conflictes africans, per les empreses multinacionals, pels integristes religiosos, per l'èxit de les diverses irracionalitats neosectàries, o per les moltes notícies positives que també són reals i que llegim cada dia sense saber on posar-les...? La confusió és perfecta, en bona mesura, perquè els conceptes-categories clàssics, que ajudaven a interpretar la realitat, han perdut validesa referencial: categories com estat-nació, racionalitat política, sobirania, socialisme, democràcia activa, liberalisme humanista, etc., potser ja no es transformen en models atractius i conscientment acceptats. Fins i tot el model de societat que se suposa dominant (però ho és, en el conjunt del planeta?), l'estat-nació definit com a espai democràtic, dubta de la pròpia existència en plenitud, de la seua realitat sobirana. Començant a la mateixa Europa que el va inventar ja fa més

Joan Francesc Mira

de dos segles. L'estat-nació sorgit de la Revolució francesa representava, en certa manera, la transferència del poder absolut del monarca (exemplarment aplicat pels Borbons) al poder absolut encarnat en el poble. "Sobirania nacional"

significava això: que per damunt de la nació constituïda en estat no hi podia haver res ni ningú. Que el poder de l'estat era tan absolut com abans el poder del monarca. Concepte que, per dissort, encara dura.

La realitat, en qualsevol cas, és que els tres grans projectes dels segles XIX i XX sembla que han esdevingut problemàtics: el capitalisme amb benestar social, la societat socialista, i el nacionalisme clàssic (que implica estat propi, sobirania sense condicions, supremacia de la nació). El primer es troba en perill de dissolució, o almenys de patir retallades que el deformaran molt de temps. El segon, almenys en la seua versió realment aplicada, pareix que ha passat a "la poubelle de l'histoire". El tercer, en la major part dels casos, va perdent lentament eficàcia, abocat a tota mena d'unions i organitzacions dites, precisament, inter- o supranacionals. D'altra banda, però, és igualment cert que, en aquest ordre de models, la "societat nacional" o la "vida en nació" no han estat substituïdes per cap altra forma d'organització equivalent dels espais territorials i col·lectius. En el món contemporani, és a dir, en el conjunt de les societats humanes, el "ser això" substancial, la identitat bàsica de grup és encara, i serà previsiblement en el futur, substancialment un "ser" nacional: l'"entitat" que defineix per damunt les altres la vida política, moral, cultural, informativa, simbòlica, etc., és encara i sobretot nacional (excepte, potser, per determinats fonamentalismes religiosos, tipus "comunitat dels creients", que han fet un retorn al protagonisme històric tan potent com generalment inesperat). La qüestió, doncs, és que l'entitat dita *nació* no ha estat substituïda com a marc central o suprem d'id-entitat i de la vida de les societats: ni les "regions", ni "Europa" o la Unió Europea, per exemple, no han assolit un valor referencial i definitori equivalent al que conserva l'espai definit com a nacional. Continuarem.

“En el món contemporani, és a dir, en el conjunt de les societats humanes, el ‘ser això’ substancial, la identitat bàsica de grup és encara, i serà previsiblement en el futur, substancialment un ‘ser’ nacional: l’‘entitat’ que defineix per damunt les altres la vida política, moral, cultural, informativa, simbòlica, etc., és encara i sobretot nacional”